

Мар'яна БІСИК

Стаючи батьками, всі ми хочемо виховати у нашій дитині найкращі якості. Від перших днів життя намагаємось забезпечувати їй можливість розвитку та дати добрий старт у житті. Основою для психологічного добробуту є прив'язаність, тобто міцний емоційний зв'язок між дитиною та батьками. Саме у прив'язаності психологи вбачають основу, на якій будується батьківське виховання та характер дитини.

Погляд на виховання дитини змінювався впродовж історії людства. Комуністичне минуле залишило глибокий слід на ставленні до процесу виховання не лише на педагогічному ґрунті, адже радянська доктрина суттєво підтримувалась тогочасною психологією. Так, належне виховання бачилось як відповідність певній нормі та досягнення «ідеалу» радянської людини. Значення ж стосунків у сім'ї посідало далеко не чільне місце. Врешті, діяло безліч структур, покликаних замінити та витіснити батьків із процесу виховання. Як наслідок, ті, хто вихований такими структурами, не вміють та не розуміють важливості стосунку поміж батьками та дитиною із перших хвилин її життя. Саме батьківство зводиться до турботи про фізіологічні та матеріальні потреби дитини. За мету ж виховання такі батьки ставлять собі не допомогу у формуванні зрілої та відповідальної особистості, а радше бачать дитину як більш матеріально-забезпечену версію самих себе. Такий шлях у вихованні веде лиш в одному напрямку – в нікуди.

Батьківство – це далеко не лише турбота про фізичний розвиток дитини, це також передача усього нашого психічного, культурного та духовного життя. В такому світлі стає зрозумілою вага стосунків між батьками та дітьми, який психологи і називають прив'язаністю.

Появу теорії прив'язаності ми завдячуємо британському дитячому психіатру Джону Боулбі (1907–1990). Він, досліджуючи дітей-сиріт із інтернатних закладів, зауважив, що існував безпосередній зв'язок між асоціальною поведінкою, великою трудністю з побудовою зрілих стосунків та соціальною деривацією. На основі цих спостережень йому

вдалося зафіксувати закономірність, що вилася у доповідь для Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я: «Здатність утворювати інтимний емоційний зв'язок /дитини із батьками/ є основою ефективного особистісного функціонування та психічного здоров'я дитини».

З'явившись у 50-их рр. ХХ ст. , ця теорія викликала справжню революцію у психології. Адже саме Боулбі ствердив, що сім'я є найкращим місцем для виховання та зростання дитини. Її не може замінити жодна система інституцій, яку б ілюзію контролю вона не створювала. На сьогодні теорія Боулбі розвинута іншими дослідниками та знайшла своє підтвердження у багатьох наукових дослідженнях.

Важливо зрозуміти, що прив'язаність є міцним емоційним зв'язком між дитиною та її батьками. Але за відсутності біологічних батьків вона може бути встановлена із особами, які їх замінюють. Звідси батьки, що всиновили дитину, у будь-якому віці можуть стати для неї найближчими та найріднішими людьми, власне повноцінними батьками та зцілити її від психологічних ран, отриманих через відкинення у дитинстві. Відбувається так тому, що кожна дитина має природну потребу, прагнення встановити цей зв'язок прив'язаності. Вона наче виходить до своїх батьків із довірливою пропозицією, запрошує їх до цього теплого і люблячого стосунку виховання. Дитина вірить і чекає, що у батьках знайде позитивну відповідь на своє прагнення. Безліч психологічних досліджень показує, що потреба емоційної близькості в перші роки життя дитини є так само важливою, як біологічні потреби. Якщо такої близькості немає, то порушується увесь психосоціальний розвиток дитини.

Отже, кожна дитина має неначе вписану у свою природу потребу близького стосунку.

Але подальший розвиток її особистості залежить від характеру цієї взаємодії.

Формування стосунку прив'язаності на першому році життя відбувається завдяки незчисленному повторювальному циклу: дитина сигналізує про свої потреби – батьки, а особливо мати належним чином розуміють цей сигнал та заспокоюють потребу – що викликає у дитини почуття безпеки та розуміння. Варто знову наголосити, що йдеться тут не лише про біологічні потреби, а й про потребу емоційної взаємодії з дитиною.

Така основа допоможе дитині вирушати із цього безпечного «сімейного гнізда»

досліджуючи світ, знаючи, що вона завжди може повернутись у місце, де її люблять.

Стосунок прив'язаності ніяким чином не сковує самостійності дитини, а навпаки -- дає дитині можливість відкривати світ, у якому батьки стають для неї гідями і супутниками.

На другому році життя дитина також може робити якісь небезпечні для себе речі (наприклад, контакт із вогнем) чи проявляти неприйнятну для інших поведінку (наприклад, кусатись). В цей період важливо, щоб батьки дисциплінували дитину обмежуючи її дії чи бажання. Коли дитина чує таке перше батьківське «ні», у неї виникає відчуття, що вона погана та її не люблять. Психологи називають це раннім відчуттям сорому. Тому батькам необхідно скеровувати свою критику чи заборону на саму поведінку, а дитині допомогти зрозуміти, що не вона сама, а лише така її поведінка є неприйнятною. Так поступово в дитини формується правильне поняття провини за вчинок та відповідальність. Врешті, таким чином дитина у сім'ї вчиться розуміти образ люблячого Бога та від перших років зростає у християнських чеснотах.

Допомогти батькам будувати прив'язаність із дитиною у перші роки життя покликані різноманітні способи взаємодії із нею, такі як: гойдання, колисання, рухова взаємодія, зоровий контакт та посмішка, спільна радісна гра, турбота про потреби дитини, емоційне розуміння, дотик, вокальні взаємодії.

Процес формування прив'язаності не минає без помилок, та він дозволяє нам відновити свої стосунки із дитиною, завжди показуючи їй нашу любов. Варто лише спробувати і побачити, як багато зміниться у нашій дитині завдяки зміні у батьках.

Мар'яна БІСИК. Як виховати добру дитину?//СЛОВО № 4 (64) 2015-2016. с.12-13